

**IMPORTANȚA DONATORILOR EUROPENI  
ÎNTRU SUSȚINEREA LUCRĂTORILOR PE CONT PROPRIU  
DIN CATEGORIILE SOCIAL-VULNERABILE ALE POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA**

*Lilia GHIȚIU, dr., conf. cercet., cercetător științific coordonator,  
Institutul Național de Cercetări Economice  
Veaceslav GHIȚIU, MBA, Organizația Mondială a Sănătății  
Republica Moldova*

*În Republica Moldova problema susținerii antreprenorilor și a lucrătorilor pe cont propriu, și/sau a categoriilor social vulnerabile, au un grad înalt de sensibilitate dar și un nivel major de importanță, având în vedere că populația țării noastre dorește să ajungă la înalte standarde europene în viață socială și economică. Un suport important pentru dezvoltarea antreprenorialului al acestor categorii de persoane constituie granturile internaționale cu precădere, cele europene. Trebuie de menționat faptul, că aceste granturi în mare parte nu au un target specificat, cum ar fi antreprenorii și/sau a lucrătorilor pe cont propriu din categoriile social-vulnerabile ale populației. Dar cu toate acestea categoriile susmenționate se regăsesc, fie și în mod indirect. Principalele programe din acest domeniu sunt descrise mai jos.*

**Cuvinte-cheie:** *antreprenorilor, lucrătorilor pe cont propriu, și/sau a categoriilor social vulnerabile, granturi europene, organizații europene, asistența financiară, antreprenoriat social.*

*In the Republic of Moldova, the problem of supporting self-employed entrepreneurs and workers and /or socially vulnerable categories has a high degree of sensitivity but also a high level of importance, for population of our country, which wants to reach the highest European standards in social and economic life. An important support for the entrepreneurial development of these categories of people is international grants, especially the European ones. It should be mentioned, that most of those grants do not have a specified target, such as entrepreneurs and/or self-employed workers from socially vulnerable categories of the population. However, the above-mentioned categories are found, either indirectly.*

**Keywords:** *entrepreneurs, self-employed, and/or socially vulnerable categories, European grants, European organizations, financial assistance, social entrepreneurship.*

**JEL Classification: O15.**

Programul COSME 2014-2020. La 29 septembrie 2014, Uniunea Europeană și Republica Moldova au semnat Acordul privind participarea Republicii Moldova la Programul pentru Competitivitatea Întreprinderilor și a Întreprinderilor Mici și Mijlocii 2014-2020 (COSME). Astfel, Moldova este prima țară-membră a Parteneriatului Estic ce a aderat la COSME. La Program pot aplica Organizațiile de suport a afacerilor din RM, IMM-uri, antreprenori, ș.a.

Bugetul total al Programului COSME pentru perioada 2014-2020 este de 2,3 miliarde €, cu o alocare de 275 de milioane € în 2014, în creștere treptată până la 430 de milioane € în 2020. Acest lucru înseamnă că oportunitățile pentru participarea cu succes la COSME vor crește pe parcursul desfășurării programului.

Obiectivele generale și specifice ale COSME sunt: competitivitatea întreprinderilor și a IMM-urilor. COSME va sprijini IMM-urile în următoarele domenii:

- facilitarea accesului la finanțare;
- sprijinirea internaționalizării și a accesului la piețe;
- crearea unui mediu favorabil competitivității;
- promovarea culturii antreprenoriale.

Programul COSME pune în aplicare inițiativa în favoarea întreprinderilor mici, reflectând voința politică a Comisiei de a recunoaște rolul central pe care îl dețin IMM-urile în cadrul economiei UE.

Atingerea obiectivelor generale și specifice COSME vor fi măsurate prin intermediul unui set de indicatori care să acopere:

- Performanța IMM-urilor în ceea ce privește sustenabilitatea;
- Modificări ale prevederilor inute administrativ și de reglementare, atât în cazul IMM-urilor noi cât și a celor existente;
- Modificări în proporția IMM-urilor exportatoare în interiorul sau în afara UE;
- Modificări în creșterea IMM-urilor.

Unul dintre principalele obiective ale COSME este facilitarea accesului la finanțare pentru IMM-urile aflate în diferite faze ale ciclului lor de viață: creare, expansiune sau transferul întreprinderii. Pentru a îndeplini acest obiectiv, UE va mobiliza împrumuturi și investiții de capital în favoarea aplicanților. Prin intermediul mecanismului de garantare a împrumuturilor, programul va oferi garanții și contragarantii instituțiilor financiare (de exemplu, fonduri de garantare, bănci, societăți de leasing), astfel încât acestea să poată pune la dispoziția IMM-urilor mai multe împrumuturi și servicii de leasing financiar. Se preconizează că, prin intermediul COSME, între 220 000 și 330 000 de IMM-uri vor putea obține finanțări cu o valoare totală cu-prinsă între 14 și 21 de miliarde EUR. Iar folosind mecanismul de capitaluri proprii pentru creștere, programul va furniza capital de risc fondurilor de investiții care investesc în IMM-uri în principal în faza de extindere și de creștere. Mecanismul ar trebui să ajute între 360 și 560 de întreprinderi să beneficieze de investiții de capital, volumul total investit variind între 2,6 și 4 miliarde EUR.

Un alt obiectiv important al Programului COSME este îmbunătățirea accesului la piețe, în special în interiorul UE, inclusiv la nivel global (+/- 21,5% din bugetul total). COSME sprijină întreprinderile europene, astfel încât acestea să poată beneficia de piața unică a UE și să poată profita la maximum de oportunitățile oferite de piețele din afara UE. În plus, COSME finanțează instrumente web concepu-te special pentru dezvoltarea întreprinderilor, cum ar fi portalul „Europa ta” pentru întreprinderi sau Portalul privind internaționalizarea IMM-urilor. Primul dintre acestea cuprinde informații practice online destinate antreprenorilor care doresc să demareze activități într-un alt stat membru. Cel de al doilea pune accentul pe măsuri de sprijinire a societăților care doresc să își dezvolte activitatea în afara Europei.

De asemenea, COSME finanțează serviciile de asistență pentru IMM-uri privind drepturile de proprietate intelectuală (DPI) din MERCOSUR, ASEAN și China, servicii care oferă consiliere și sprijin IMM-urilor europene care se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește diverse aspecte legate de DPI, standarde sau regulile de atribuire a contractelor de achiziție publică în aceste zone geografice.

COSME susține și acțiunile de îmbunătățire a condițiilor cadru în care își desfășoară activitatea întreprinderile, în special IMM-urile, prin reducerea sarcinilor administrative și de reglementare nejustificate. Printre acțiunile menționate se numără măsurarea impactului dreptului Uniunii aplicabil IMM-urilor asupra acestora din urmă, elaborarea unui cadru reglementar inteligent și favorabil întreprinderilor, precum și intensificarea utilizării principiului de „a gândi mai întâi la scară mică” la elaborarea politicilor la nivel național și regional.

COSME sprijină dezvoltarea unor industrii competitive, cu potențial de piață, ajutând IMM-urile să adopte noi modele de afaceri și să se integreze în noi lanțuri de valori. Programul vine în completarea acțiunilor întreprinse de statele membre în domenii cu mare potențial de creștere, cum ar fi sectorul turismului. De asemenea, programul vizează accelerarea digitalizării comunității de afaceri, precum și promovarea competențelor digitale și a poziției de lider în sectorul digital („e-leadership”). Iar pentru promovarea spiritului antreprenorial și culturii antreprenoriale îi este alocat circa 2,5% din bugetul total al programului.

COSME susține punerea în aplicare a planului de acțiune Antreprenariat 2020 prin intermediul unei game largi de activități. Printre acestea se numără schimburile de mobilitate, cercetarea, diseminarea celor mai bune practici și proiectele-pilot din domenii precum educația antreprenorială, activitățile de îndrumare sau dezvoltarea unor servicii de orientare și de asistență pentru noii și potențialii antreprenori, inclusiv pentru tineri, femei și persoanele în vârstă.

COSME se axează, în special, pe antreprenoriul digital, pentru a ajuta întreprinderile europene să și accelereze transformarea digitală și să beneficieze pe deplin de noile oportunități, fără precedent, ale erei digitale, care sunt esențiale pentru competitivitatea și creșterea lor.

Pentru Republica Moldova costul anual de participare la Prioritatea I Programul COSME este în valoare de aproximativ 150 mii euro și costul cumulativ de participare la blocul de Priorități II, III și IV este în valoare de apx. 46 mii euro [1].

Principalele acțiuni pentru sprijin prin intermediul COSME includ:

- Dezvoltarea cu succes a Rețelei Întreprinderilor Europene (încheierea de Acorduri în Cadrul Parteneriatului pentru perioada 2015-2020, precum și Acordului Specific de Acordare a Grant-urilor pentru Implementare). Aceasta va condiționa asigurarea IMM-urilor cu informații și acces la portaluri online (de exemplu, portalul de afaceri Europa Ta, folosirea noului portal privind accesul la piețe din afara UE, etc.).

- Asistența în vederea dezvoltării campaniilor de creștere a gradului de conștientizare, training-urilor etc.;

- Condiționarea schimbului de bune practici, ateliere de lucru (de exemplu, optimizarea portofoliului UE de sprijin în afaceri pentru IMM-uri) ș.a.

Este de menționat faptul, că Programul COSME se axează, în special, pe antreprenoriul digital, pentru a ajuta întreprinderile europene să și accelereze transformarea digitală și să beneficieze pe deplin de noile oportunități, fără precedent, ale erei digitale, care sunt esențiale pentru competitivitatea și creșterea lor.

De exemplu, Erasmus pentru tineri antreprenori este un program de schimb transfrontalier care își propune să îi ajute pe noii și pe viitorii antreprenori să dobândească competențe adecvate pentru a asigura funcționarea și dezvoltarea unei afaceri, lucrând alături de un antreprenor cu experiență dintr-o altă țară timp de una până la șase luni. Prin intermediul programului, se ameliorează know-how-ul participanților și se favorizează transferul transfrontalier de cunoștințe și de experiență între antreprenori.

Antreprenorii noi (outbound) și cei cu experiență (inbound) care sunt dispuși să participe la programul de schimb trebuie să candideze prin intermediul instrumentului online (<http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>) și să își aleagă punctul local de contact. Actualmente, Republica Moldova nu are un punct local de contact, astfel antreprenorii autohtoni au opțiunea de a apela, spre exemplu, la punctele de contact din România. Punctele locale de contact (camera de comerț și industrie, centre de sprijin, incubatoare de afaceri, ș.a.). Selectarea punctelor locale de contact se face în fiecare an prin procedură de tender, următorul fiind anunțat de Comisia Europeană în luna martie 2017.

Pentru a participa la tender, organizațiile care doresc să devină puncte locale de contact urmează să constituie un consorțiu din cinci organizații care reprezintă cel puțin patru țări. Bugetul oferit consorțiilor câștigătoare este de 500 mii Euro (100 mii pentru fiecare punct local) pentru o perioadă de 2 ani.

Cheltuielile de participare ale antreprenorilor noi sunt acoperite în funcție de țara din care provine antreprenorul-gazdă. Finanțarea programului are loc din bugetul Programului UE pentru competitivitatea întreprinderilor și IMM-urilor 2014-2020 (COSME) [2].

Un alt program este Business Advisory Service (BAS), implementată cu ajutorul BERD, are 3 obiective principale:

1. De a susține dezvoltarea și creșterea competitivității întreprinderilor private mici și mijlocii;
2. De a susține dezvoltarea pieței serviciilor de consultanță din Moldova;

3. De a îmbunătăți gradul de competitivitate a companiilor locale de consultanță.

Grupul țintă îl constituie IMM-le (de la 10 la 250 de angajați, în cazuri excepționale până la 500 angajați) din Republica Moldova, ocupate în sfera de producție, servicii și comerț și care activează pe piața nu mai puțin de doi ani.

Activitățile principale: Acoperire financiară parțială a costurilor pentru servicii de consultanță, precum: elaborarea conceptului de brand al companiei, lansarea brandului, elaborarea documentației tehnice, implementarea Sistemului Internațional de Calitate, recomandări cu privire la stocuri, etc. Subsidiu maxim oferit companiilor eligibile este în sumă [3].

**DEL: Proiectul de Dezvoltare Economică Locală**, realizat prin **Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT**, acesta este o organizație nonguvernamentală independentă non-profit, ce contribuie la dezvoltarea societății civile din Republica Moldova prin oferirea serviciilor de informare și consultanță, instruire și facilitare, granturi și asistență tehnică.

Proiectul DEL are ca obiectiv principal dezvoltarea potențialului economic local prin asigurarea accesului la servicii profesionale de consultanță în afaceri și prin susținerea afacerilor în domeniul serviciilor din mediul rural. Iar grupul țintă îl constituie micii antreprenori, organizațiile neguvernamentale, centrele de planificare economică (CPE), autoritățile publice locale (APL), asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor (AEÎC).

**Activitățile principale ale Programului sunt:**

- Componenta instruire și consultanță: APL, agenții economici și CPE/ONG beneficiază de instruire și consultanță în domeniul dezvoltării economice locale.

- Componenta credite: agenții economici din cele 25 de localități rurale ce beneficiază de facilitarea procesului de obținere a creditelor cu porțiuni de grant de până la 2500 euro pentru afaceri neagricole [4].

**Proiectul Oportunități mai Bune pentru Tineri și Femei (UNDP)**, realizat cu ajutorul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în RM are ca obiectiv dezvoltarea unor servicii de sprijin în vederea integrării socio-economice și profesionale a tinerilor și femeilor. Astfel grupul țintă îl constituie absolvenții școlilor internat – orfani sau lipsiți de îngrijirea familiei, mamelor cu copii și gravidelor în situația de risc sau criză.

Programul cuprinde următoarele activități:

1. Asigurarea găzduirii (până la 12 luni), în condiții apropiate de cele din familie;
2. Acordarea consilierii psiho-sociale;
3. Organizarea activităților de mediere și facilitare a accesului beneficiarilor pe piața muncii;
4. Acordarea suportului financiar (granturi de cel mult 15 000 \$ și material în vederea creării locurilor de muncă pentru grupurile vulnerabile;
5. Identificarea locurilor de muncă vacante disponibile [5].

Totodată, în Republica Moldova sunt implementate proiecte, care per ansamblu sunt orientate spre susținerea antreprenorilor, și/sau persoanelor care lucrează pe cont propriu și fac parte din grupurile sociale enunțate anterior. Printre acestea se enumeră următoarele:

Programul RISP II, cu finanțarea Băncii Mondiale și Guvernului suedez, împreună cu Asociația Europeană de Afaceri Moldova și Asociația Femeilor Antreprenorilor din Moldova are ca obiective: Valorificarea celor mai bune oportunități disponibile pentru crearea afacerilor; Acordarea consultațiilor și susținerea pe parcursul formării afacerilor rurale și activităților de grup, consultanță și susținere post-creare pe parcursul dezvoltării lor comerciale; Investiții în sisteme de irigare moderne; Accesul antreprenorilor din spațiul rural la cunoștințe și finanțare. **Grupul țintă îl constituie** orice doritor de a iniția o afacere individuală (pe bază de patentă, întreprindere individuală, gospodărie țărănească, SRL, etc.), întreprinderi și antreprenori înregistrați care activează în spațiul rural.

**Activitățile principale le constituie** oferirea serviciilor de consultanță (evaluarea ideilor de afaceri, elaborarea planurilor de afaceri), acordarea creditelor preferențiale de până la 150 mii \$ pe termen mediu și lung pentru inițierea și/sau dezvoltarea afacerilor în zona rurală și oferirea asistenței post-creare pe parcursul primului an de activitate. Pentru instalarea sau perfecționarea sistemelor de irigare, beneficiarilor eligibili se acordă un credit preferențial de până la 100 mii \$, cu o porțiune de grant de până la 20% [6].

**IFAD IV reprezintă Programul de Servicii Financiare Rurale și Marketing, cu susținerea** Fondului Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD), care este o agenție specializată a Națiunilor Unite, fondată în 1977 ca un organism internațional financiar multilateral, conform deciziei Conferinței Mondiale pentru Alimentație din anul 1974, și este dedicat eradicării foametei și a sărăciei din mediul rural în țările în curs de dezvoltare [7].

IFAD IV are ca obiectiv extinderea oportunităților de angajare în câmpul muncii și participarea micilor fermieri în lanțuri competitive de furnizare agricolă prin intermediul accesului sporit la servicii financiare pentru micii proprietari, femeile cu activitate neagricolă și tinerii fermieri, precum și antreprenorii și întreprinderile de prelucrare neagricolă. **Grupul țintă îl constituie** întreprinderile rurale sub orice formă organizatorico-juridică.

Programul cuprinde următoarele componente:

- (1) Servicii financiare rurale (acordarea creditelor preferențiale de până la:
  - 50 mii dolari SUA fermierelor săraci,
  - 7000 dolari SUA antreprenorilor rurali neagricoli,
  - 100 mii dolari SUA întreprinderilor rurale de prelucrare care operează în lanțuri valorice cu legături strânse cu grupuri țintă,
  - 200 mii Euro grant Instituțiilor Financiare Participante care au drept scop promovarea sistemelor financiare incluzive și a parteneriatelor inovatoare între instituții financiare rurale și operatorii de transferuri de bani de peste hotare.
- (2) Dezvoltarea lanțului valoric pentru reducerea sărăciei rurale (cartografierea și management); (3) Infrastructura determinată de piață în favoarea săracilor (acordarea granturilor competitive pentru investiții în infrastructura publică)

**Programul Femei în Afaceri este un proiect pilot, care constă în** oferirea suportului financiar și non-financiar prin acordarea granturilor pentru investiții și servicii relevante pentru dezvoltarea afacerilor de către femei. Programul este orientat spre atingerea următoarelor obiective [8]:

- ✓ Creșterea oportunităților economice pentru femei, prin reducerea barierelor la inițierea sau dezvoltarea unei afaceri;

- ✓ Facilitarea accesului la investiții și asistență pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de femei, menite să completeze suportul financiar și non-financiar disponibil la moment pentru femeile antreprenoare din Republica Moldova;

- ✓ Crearea unui model național integrat de suport pentru dezvoltarea antreprenorialului feminin, care vizează diferite etape de dezvoltare a businessului: de la planificarea afacerii (inițiere) - la întreprinderi nou create și până la afaceri în creștere;

- ✓ Consolidarea infrastructurii naționale de suport a IMM-ilor, prin extinderea serviciilor oferite în scopul reducerii obstacolelor specifice pe care le confruntă femeile în afaceri;

- ✓ Contribuirea la realizarea politicilor prioritare privind egalitatea de gen și dezvoltarea economică.

Programul este destinat femeilor care planifică să-și inițieze sau să extindă afacerile, în special în zonele rurale și va acorda suportul pentru femeile antreprenoare la 3 etape diferite de dezvoltare a afacerii:

Criterii de eligibilitate:

- Femeie, cetățean al Republicii Moldova;

- Intenționează să lanseze o afacere proprie în Republica Moldova sau să dezvolte afacerea existentă.

Programul are trei componente de bază. Acestea reprezintă o abordare integrată a serviciilor pentru dezvoltarea pe termen lung a afacerilor gestionate de femei. Această abordare integrată vizează necesitățile diferite de sprijin pe care femeile le întâmpină pe întreg ciclul de viață a întreprinderii.

Domeniile eligibile vizează afacerile planificate, fondate și gestionate de către femei, cetățean al Republicii Moldova, din toate sectoarele economiei.

Prioritate în cadrul Programului se va acorda afacerilor create și gestionate de femei:

- inovative (produs, proces, organizațional, design) și cu potențial de export;

- non-agricole din zone rurale, care nu cad sub incidența criteriilor de eligibilitate a suportului acordat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură;

- din domeniul industriei creative, agroturismului și meșteșugăritului;

- din domeniul producerii, tehnologiei informației și comunicații și care oferă servicii/produse companiilor mari;

- din zone rurale.

Domeniile neeligibile:

- ✓ activități fiduciare și de asigurare;

- ✓ activități fondurilor de investiții;

- ✓ activități bancare, de micro-finanțare, alte activități financiare;

- ✓ activități de schimb valutar și de lombardare;

- ✓ jocurile de noroc și servicii aferente;

- ✓ activități din domeniul imobiliar;

- ✓ comerțul cu amănuntul și cu ridicata;

- ✓ servicii sau/ și asistență tehnică militară, operațiuni cu produse militare, producerea produselor militare;

- ✓ importul, producerea și comercializarea alcoolului, a producției alcoolice și/sau a berii;

- ✓ importul, producerea și comercializarea articolelor din tutun.

În cadrul Componentei „Suport la inițierea afacerii”, femeile participante vor beneficia de:

- Instruire antreprenorială;

- Consultanță la întocmirea planului de afaceri;

- Îndrumare la demararea afacerii.

Ca donatori externi, pot fi accesate astfel de fonduri cum ar fi Programul Antreprenorial Social, cu susținerea Fundației Est-europene din Moldova. Programul de Antreprenorat social își propune să creeze un mediu favorabil de angajare în câmpul muncii, destinat grupurilor social-vulnerabile din 10 comunități (inclusiv din regiunea transnistreană a țării) prin crearea întreprinderilor sociale, administrate de Organizații ale Societății Civile (OSC). Fundația Est-europeană va consolida capacitățile partenerilor săi la nivel local în domeniul dezvoltării antreprenorialului social. Ulterior, reprezentanții OSC vor fi instruiți și vor beneficia de suport financiar pentru a crea cel puțin 5 întreprinderi sociale viabile. În cadrul acestui Program, grupurile social-vulnerabile vor beneficia de instruire pentru a-și găsi mai ușor un loc de muncă și pentru a-și revendica drepturile.

Experiența anterioară relevă că antreprenoratul social produce un efect trans-sectorial pozitiv prin generarea locurilor de muncă pe plan local, cea ce determină diminuarea numărului de emigranți în căutarea unui loc de muncă. Astfel, se dezvoltă mediul economic local și crește responsabilitatea socială a cetățenilor din comunitățile în care sunt înființate întreprinderile sociale.

Această inițiativă va include un studiu de referință, campanii de advocacy și mobilizare socială, activități de consolidare a capacităților administrative ale autorităților publice, OSC-urilor și antreprenorilor sociali. De asemenea, vor fi implementate activități de asistență socială pentru grupurile marginalizate din comunitățile cuprinse de Program și acțiuni de consolidare a abilității grupurilor vulnerabile pentru a facilita angajarea lor în câmpul muncii și în vederea respectării drepturilor omului.

Fundația Est-Europeană va selecta Organizații locale ale Societății Civile care se vor implica în activități de antreprenoriat social. O atenție deosebită va fi acordată femeilor defavorizate din regiunile rurale, tinerilor neangajați în câmpul muncii, persoanelor cu dezabilități, de etnie romă și persoanelor eliberate din detenție.

FEE va realiza un studiu de bază ce va elucida mecanismele de sprijin pentru antreprenoriatul social în Republica Moldova. Cercetarea va facilita, de asemenea, identificarea unor practici uzuale și va evalua cele mai durabile modele de antreprenoriat social care pot fi implementate în comunitățile locale.

Pentru a consolida capacitățile OSC-urilor în domeniul antreprenoriatului, vor fi realizate mai multe programe de instruire. Subiectele abordate includ: cadrul legal de administrare a antreprenoriatului social, selectarea strategiei de marketing și a nișei; planificarea strategică; elaborarea planurilor de afaceri; asigurarea condițiilor adecvate de cazare pentru persoanele cu dezabilități; transparența și contabilitatea; drepturile antreprenorilor în relație cu organele de resort. Pe această dimensiune, Fundația Est-Europeană va acorda 10 granturi. Astfel, constituenții, administrațiile publice locale și mediul de afaceri vor beneficia de activități de sensibilizare.

Campaniile se vor axa pe aspecte legate de beneficiile antreprenoriatului social, responsabilitățile autorităților locale privind drepturile socioeconomice, importanța creării și menținerii unui mediu de abilitare pentru întreprinderile sociale. De asemenea, grupurile de persoane social-vulnerabile vor beneficia de instruire vocațională pentru a le facilita angajarea în câmpul muncii.

Acest program a fost implementat în perioada 2012-2016 și are toate șansele de a fi prelungit pentru perioada următoare [9].

Programul Fondul pentru Tineri este de asemenea o realizare frumoasă pentru RM. Fundația Est-Europeană, în colaborare cu partenerii săi locali, va depune eforturi pentru a mobiliza autoritățile locale, întreprinderile și donatorii privați din regiunile selectate să susțină implementarea inițiativelor promovate de tineri. De asemenea, FEE planifică să creeze un Fond pentru Tineri în regiunea transnistreană a țării.

Derularea acestui proiect are loc în baza unei experiențe anterioare acumulate pe parcursul anilor 2009-2011, atunci când au fost înființate și consolidate 3 Fonduri pentru Tineri în raioanele Cahul, Ialoveni și Ungheni. Fondurile pentru Tineri au susținut în total 120 de proiecte mici în cadrul cărora tinerii au colaborat cu localnicii, administrația locală, Organizațiile Societății Civile și întreprinderi în peste 20 de comunități din Moldova. Această experiență a demonstrat că Fondurile Tinerilor constituie un instrument solid în extinderea implicării tinerilor în procesul de luare a deciziilor și dezvoltare locală. Înaintea creării altor Fonduri pentru Tineri, trebuie consolidate capacitățile potențialilor membri ai acestor entități.

Tinerii reprezintă aproximativ un sfert din populația Republicii Moldova, iar rolul lor în viața socială și economică este destul de restrâns. Atât tinerii săraci și marginalizați, cât și copiii cu dezabilități sunt adeseori excluși din procesul de dezvoltare a comunităților din care fac parte.

Lipsa posibilităților de a susține inițiativele tinerilor produce un efect negativ, transformând tinerii din agenți activi care contribuie la dezvoltarea proprie în simpli beneficiari de ajutor sporadic, ceea ce adesea determină emigrarea lor.

Conceptul Fondurilor pentru Tineri a fost lansat de către Fundația Comunitară pentru Irlanda de Nord pentru a soluționa problemele conflictelor interreligioase, iar ulterior a fost implementat cu succes în numeroase țări din Europa și Asia Centrală.

Bazându-se pe experiența sa anterioară, Fundația Est-Europeană va înființa alte 3 Fonduri pentru Tineri în regiunile Republicii Moldova. FEE va realiza activitățile necesare pentru crearea unui Fond pentru Tineri și în regiunea transnistreană a țării.

Proiectele deja implementate vor servi drept studii de caz și exemple de bune practici.

Partenerii locali ai FEE vor selecta tineri pentru administrarea granturilor din fiecare Fond pentru Tineri, acordând o atenție deosebită alegerii unui număr egal de femei și bărbați, persoane cu dezabilități și alte grupuri social-vulnerabile. Fondurile pentru Tineri deja înființate vor organiza activități la un nivel mai înalt, consolidându-și capacitățile în domeniul incluziunii și diversității, abilitării tinerilor vulnerabili, inclusiv tinerilor cu dezabilități.

FEE, în cooperare cu Fundația Comunitară Cluj și Youth Bank România, va oferi pentru tinerii și organizațiile selectate instruire în domeniul administrării proiectelor, promovării, colectării de fonduri și menținerea rețelor. De asemenea, Youth Bank Germania va găzdui stagiarii Fondurilor pentru Tineri din Moldova pe perioada vizitei de studiu.

În cadrul acestei inițiative, FEE va ajuta tinerii să-și consolideze respectul de sine și încrederea în asumarea rolului de actori importanți în viața comunitară. Acest proiect va ajuta tinerii să-și îmbunătățească abilitățile de conducere,

de lucru în echipă, de luare a deciziilor, de soluționare a problemelor. De asemenea, tinerii vor obține competențe de comunicare, negociere, de administrare a proiectelor, de prezentare, organizare a evenimentelor și evaluare a problemelor locale importante.

Un exemplu de studiu de caz, care s-a desfășurat cu succes în Republica Moldova, poate fi considerat Youth Bank Moldova, care reprezintă un Program coordonat de Fundația Est-Europeană și a fost lansat în anul 2010 în orașele Ialoveni, Cahul, Ungheni, urmând în anul 2013 cu orașele Soroca, Bălți, Comrat și localitatea Varnița.

Astfel, pe parcursul a 4 ani, YouthBank s-a extins și este prezent din anul 2014 în Ialoveni, Soroca, Bălți, Cahul, Ștefan Vodă, Florești, Orhei, Varnița

În cadrul acestui program, anual, în Republica Moldova în medie 15 tineri din fiecare oraș în care este implementat programul YouthBank cu vârste între 16 și 22 ani, cunoscuți ca “liderii ai comunității”, promovează și administrează transparent un fond special destinat finanțării și implementării proiectelor de către tineri. Este un mecanism prin care sunt încurajate activitățile tinerilor legate de: filantropie, voluntariat, inițiativă civică și responsabilitate. Anume aceasta implicare a păturilor sociale, care sunt marginalizate din punct de vedere a luării deciziilor adeseori, au avut posibilitatea

să se implice în mod direct în mediul decizional care tangențial are legătură cu toate domeniile socio-economice [10].

### Concluzii

Trebuie să menționăm că în ultimii ani, Republicii Moldova, au fost acordate mai multe granturi de către ambasaderele SUA, Norvegia, Suedia, România, UK ș.a. în RM. Iar de cele mai dese ori sunt programe de Uniunea Europeană. De exemplu pe portalul <http://www.fonduri-ue.ro/> sunt prezentate ofertele acestor granturi, inclusiv destinate și categoriilor de persoane care lucrează pe cont propriu și fac parte din categoriile social vulnerabile [11].

Iar perioada 2014-2017, asistența financiară acordată Republicii Moldova de către UE este de circa 410 milioane euro. Aceste cifre sunt relative și condiționate: alocările finale vor depinde de nevoile țării și de angajamentul lor față de reforme implementate. De asemenea, Moldova poate beneficia de asistență financiară suplimentară acordată prin programul "umbrelă" multi-țară: mecanismul bazat pe stimulente, care recompensează progresul în construirea unei democrații profunde și durabile, cu alocări financiare suplimentare ("mai multe pentru mai multe"). De pildă, în 2014, UE a alocat 131 de milioane de euro pentru asistență bilaterală acordată Republicii Moldova în baza Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA), pentru a sprijini implementarea unei zone de liber schimb aprofundat și cuprinzătoare, agricultura și dezvoltarea rurală, precum și reformele politicii finanțelor publice. Aceasta include 30 de milioane de euro acordate prin programul "umbrelă" multi-țară. În acest sens putem conclud că finanțarea UE pentru RM este în creștere, la necesitatea și argumentarea autorităților țării noastre, fapt ce va susține și categoria de antreprenori și a lucrătorilor pe cont propriu, și/sau a categoriilor social vulnerabile, este important ca aceste categorii să se regăsească în Programele, unde în mod indirect sunt eligibile, chiar dacă nu sunt nu scoase în evidență în criteriile de selectare.

### REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Lista de apeluri pentru propuneri de proiect pe portalul Comisiei Europene pe pagina web: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal4/desktop/en/opportunities/cosme/index.html#c, calls=hasForthcomingTopics/t/true/1/1/0/default-group&hasOpenTopics/t/true/1/1/0/default-group&allClosedTopics/t/true/0/1/0/default-group&+PublicationDateLong/asc>
2. Programe Guide on Erasmus for young entrepreneurs 2015 la inițiativa UE, pe pagina web <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/upload/Programme%20Guide%20EN%20May%202015.pdf> - de
3. Buletin informativ „Business advisory services Moldova, June 2011 cu suportul European Bank for Reconstruction and development” pe pagina web [http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/sbs/7871\\_BAS\\_FS\\_Moldova\\_EU.pdf](http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/sbs/7871_BAS_FS_Moldova_EU.pdf)
4. Buletin informativ elaborat cu susținerea Organizației CONTACT, „Proiectul Dezvoltarea Economică locală. Istoriile de succes” pe pagina web [http://www.contact.md/doc/istorii%20de%20succes%20del\\_2009.pdf](http://www.contact.md/doc/istorii%20de%20succes%20del_2009.pdf)
5. Buletin informativ elaborat la comanda UNDP Moldova, pe pagina web: Organizarea cursurilor de instruire profesională. [http://www.undp.md/focus\\_areas/projects/cards/pdf\\_eng/opportunitati%20femei%20tineri%20rom-eng.pdf](http://www.undp.md/focus_areas/projects/cards/pdf_eng/opportunitati%20femei%20tineri%20rom-eng.pdf)
6. Comunicat emis de către Ministerul Economiei și infrastructurii RM pe pagina web <http://www.mec.gov.md/ro/content/programe-de-asistenta-externa>
7. Lista granturilor în cadrul Programului Rural de Reziliență economico-climatică Incluzivă (IFAD VI) pe pagina web : <http://www.ifad.md/services/granturi/> și <http://www.ifad.md/en/programs/finisate/IFAD-IV/>
8. Lista tenderelor valabile anunțate oficial de către UNDP pe pagina web: [http://www.undp.md/projects/cards/pdf\\_rom/2008/OBTfro.pdf](http://www.undp.md/projects/cards/pdf_rom/2008/OBTfro.pdf)
9. Raport anual al Fundației Est Europene 2015-2016 pe pagina web: <http://eef.md/index.php?pag=news&id=895&rid=1182&l=ro>
10. Descriere Program Youth Bank Moldova, cu susținerea Fundației Est Europene pe pagina web: <http://eef.md/index.php?pag=page&id=912&l=ro>
11. <http://www.fonduri-ue.ro/>